

Næsten alle brug er i dag ude af landbrugsmæssig drift. De ejes ofte af folk, som arbejder i byen, men som ønsker at bo på landet med de fordele og ulemper, det medfører. Man ser desværre alt for ofte, at moderniseringer ødelægger de fine husmandsbygninger, skabt i »Bedre Byggeskik« med bl.a. sortglaseret tegltag, store termoruder og udestuer i et materiale, som ikke passer ret godt til stuehusets oprindelige stil.

Derfor er det vigtigt, at der bliver passet godt på de husmandsbrug, som endnu har væsentlige bygningslementer fra den tid, de blev opført i, ikke mindst på tag og fag. Husmandsbygningerne ligger ofte i små rækker eller grupper, og derfor er de en spændende kulturarv fra en periode, hvor familiebruget stod i centrum. Disse små fine anlæg bidrager i høj grad til at formidle overgangen fra by til land.

Stokkerhoved

Bliv medlem af Haderslev Bygningsbevaringsforening

Foreningens formål er at virke for bevarelse af værdifuld, ældre bygnings- og landskabskultur i Haderslev Kommune samt at fremme forståelsen for god arkitektur, godt bymiljø og landskabelige værdier.

Foreningen afholder oplysende arrangementer. Den er medlem af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, og medlemmer får tilsendt landsforeningens tidskrift 4 gange om året.

Støttemuligheder fra Haderslev Bygningsbevaringsforening

Haderslev Bygningsbevaringsforening kan tilbyde gratis rådgivning til ejere af husmandsbrug vedrørende reparation, ombygning, restaurering eller tilbageføring.

Ønsker De yderligere information om støttemuligheder og medlemskab af Haderslev Bygningsbevaringsforening, kan dette ske ved henvendelse til:

HADERSLEV BYGNINGSBEVARINGSFORENING, Helge C. Jacobsen, Aastrup Allé 46, 6100 Haderslev eller kig på vores hjemmeside: www.hbbf.dk

Tejstikilde: Cand.mag. Svend Åge Karup - Layout og tryk: Haderslev Stiftsbogtrykkeri

HUSMANDSBRUG i omegnen af Haderslev

HADERSLEV BYGNINGSBEVARINGSFORENING

Selskabet til bevarelse af gamle bygninger og landskabskultur i Haderslev

Efter Genforeningen i 1920 blev det sønderjyske landbrugserhverv præsenteret for en landbrugstype, som man ikke tidligere havde haft kendskab til, nemlig det beskedenne familiedrevne husmandsbrug. Jorden til de kommende husmandsbrug kom fra de mange preussiske domænegårde, som var overtaget af den danske stat. De blev nu efterhånden udstykket til husmandsbrug, efterhånden som forpagtningen udløb. Efter 1945 kom præstegårdsjorde til.

Statshusmandsbruget er et stykke dansk kulturarv, der rummer fortællingen om jævne menneskers tilværelse på landet, statslige visioner og personlige drømme om et bedre liv. Paradoksalt nok er denne bygningstype nu truet af moderniseringer, skiftende ejere og den velfærd, der blev efterstræbt ved brugenes opførelse.

Haderslev Kommune har nogle få husmandsbrug fra den første periode i 1920'erne, hvor sjællandske og fynske udstykningsforeninger virkede i området. Det skete bl.a. i Stokkerhoved. Efter denne periode, fra omkring 1929, var det Statens Jordlovsudvalg, som skaffede ansøgerne jord og lån til bygninger. De seneste udstykninger og husmandsbygninger kan ses i Vonsbæk; de blev opført i slutningen af 1950'erne. Således er der eksempler på husmandsbygninger fra hele perioden efter 1920.

Brugene blev fra starten etableret som jordrentebrug med en variabel jordrente. Staten beholdt altså ejendomsretten over jorden, men bygningerne var husmandens private ejendom sammen med dyr og redskaber. Som en konsekvens af udviklingen er de fleste husmandsbrug ikke i drift mere og ombygget og forandret efter senere tiders smag og krav.

Ved Ladegårdsvej nær Vojens findes flere fine brug opført i 1936. De er af den meget eftertragtede type, hvor stuehuset og staldbygningen ligger vinkelret på gårdspladsen, men hvor de adskilles af en lavere mellembygning til vask og rengøring. De fleste stuehuse havde afvalmede gavle og hvidmalede dannebrogsvinduer.

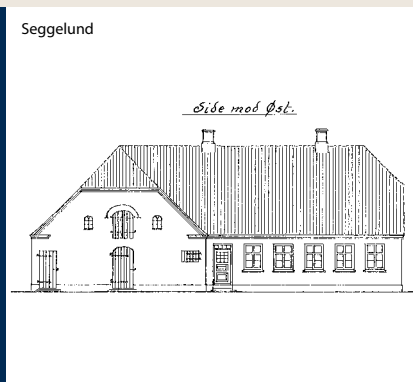
Langs hovedvejen til Christiansfeld ligger der flere gode eksempler på husmandsbrug og et af dem i Skovbølling fortjener særlig omtale. Dette brug er som det hidtil eneste blevet fredet, fordi det i dag står stort set uændret fra sin opførelse i 1936 med stuehus af hvidpudsede cementsten med afvalmede gavle, en lavere mellemgang og en staldbygning med trempel og tag af zink. Bruget havde et areal på 8,2 ha, hvilket var noget mere end de udstykkede husmandsbrug på Sjælland og i Østjylland. Statens Jordlovsudvalg bevilgede et byggelån på 8.000 kr., men det forudsatte rigtigt nok, at husmanden selv gravede ud til støbning og gik til hånd.

I Rougstrup ligger flere husmandsbrug af en anden bygningstype. Her er det L-formede bygninger under samme tag uden det lavere mellemrum. Den var meget brugt af arkitekt Marius Pedersen fra Holbæk. Ideen var at virkeliggøre »Bedre Byggeskik« inden for husmandsbruget, og arkitekt Pedersen blev i vid udstrækning anvendt af Statens Jordlovsudvalg, når tegningerne skulle godkendes på grund af det statslige byggelån.

Arkitekt Peder Gram tegnede en række husmandsbrug bl.a. i Raade og Keldet. Hans hustyper står ofte i rødt tegl og fra starten med rødt vingetegl, et meget flot og lidt dyrere materialevalg.

Raade

Seggelund

Stokkerhoved

Tamdrup